

Témakör: informatika, publicisztika

TARTALOM

Előszó 7

1 | AZ INFORMÁCIÓ TÁRSADALOMELMÉLETE FELÉ

Információ *versus* kommunikáció 9

A démon törölközője. Bevezető megfontolások az információ mibenlétének tisztázásához 29

Kvantifikálásra fel! Hogyan és mit mérjünk az információval kapcsolatban, ha egyáltalán mérhető, – avagy a fűszálak dialektikája 39

A nyelv és az írás minimálrendszeréről 48

Pénz, idő és információ antropológiai háromszöge 63

2 | INFORMÁCIÓS RENDSZEREK – INFORMÁCIÓ-TÖRTÉNELEM

Kövek üzenete 81

Papírfőnix, avagy meddig él az információ? 88

Pro communi doctorum virorum commodo.

A könyvtárak korai nyilvánosságtörténetének vázlata 103

Ekavakjátá. Lehet-e rend a tárgykörök szellemi világának „kibogozhatatlan összefonódásaiban”? 121

Harold Adams Innis. A 20. század sajtótörténetének mellőzött szereplője, a kommunikációtörténet megalkotója 126

© Z. Karvalics László, Typotex; 2003

ISBN 963 9326 91 7

Kedves Olvasó!

Önre gondoltunk, amikor a könyv előkészítésén munkálkodtunk. Kapcsolatunkat szorosabbra fűzhetjük, ha belép a Typoklubba, ahonnan értesülhet új kiadványainkról, akcióinkról, programjainkról, és amelyet a www.typotex.hu címen érhet el. Honlapunkon megtalálhatja az egyes könyvekhez tartozó hibajegyzéket is, mert sajnos hibák olykor előfordulnak.

Kiadja a Typotex kiadó, az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Votisky Zsuzsa

Felelős szerkesztő: Demeter László

Műszaki szerkesztő: Orcskay Erzsébet

Borítóterv: Tóth Norbert

Terjedelem: 16,15 (A/5) ív

Készült a pécsi Bornus Nyomdában

Felelős vezető: Borbély Tamás

A távközlés adatbiztonságának őstörténete
(i. e. 3000 – i. sz. 1889) 135

Az informatika társadalomtörténetét ír.
Az első számítógépektől az internetig 144

Az elefánt testrészei. Az információtörténelem,
mint szemléletmód, és ami ebből következik 155

3 | AZ „INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM” KIHÍVÁSAI NYOMÁBAN

Az információtechnikától a társadalomig.
Régi jövőképek nyomában 167

Három tézis az informatikai kultúráról 177

A „szenzációs négyes”. Avagy tudások, szakmák
és tudományok az informatika körül 185

Hozzáférés és tudásvagyon-gazdálkodás.
Az információs társadalom foglalkoztatás-politikájának
szemléleti alapjairól 206

A betű és az ABC. A teleház-jelenség információtörténeti
helye és információstratégiai jelentősége 213

Jegyzetek 229

Felhasznált irodalom 253

ELŐSZÓ

NICOLAS TOTH, a magyar származású világhírű régész többek között azzal szerzett magának nevet, hogy ember-elődeink eszközkészítési és használati szokásait az egyik afrikai lelőhelyen *in vivo* tanulmányozva meggyőzően tudta igazolni a korai kőeszközök mellett talált szilánkok eredeti funkcióit. Mivel a célterületen ténylegesen előforduló kövekből maga által készített eszközökkel kezdett elhullott elefántokat és más nagyvadakat feldarabolni és feldolgozni, előbb-utóbb rá kellett jönnie minden apró fortélyra – s az általa patintott eszközök mindinkább hasonlítani kezdtek az eredetiekre. Így derült aztán fény arra, hogy a korábban eszközkészítési mellékterméknek vélt szilánkok nagyon is fontos szerepet tölthettek be bizonyos csontok megtisztításakor, rostok átvágásakor és néhány kiegészítő munkaművelet során.

A kísérleti régészet (*experimental archeology*) e szép példája akár a mottója lehetne e kötetnek is. Ugyanis az itt összegyűjtött tanulmányok¹ talán leginkább a Toth-féle szilánkokra hasonlítanak. Érdeklődésem jó ideje három célpont felé fordult: a *történeti folyamatok információ-központú leírásához és értelmezési lehetőségeihez* szükséges fogalmi-módszertani háttér keresésekor fel kellett ismer-nem, hogy az információ-jelenség hagyományos megragadási módjai nem tudják biztosítani a társadalomelméleti vizsgálódásokhoz szükséges kiindulópontokat. S miközben az *információ* sokak által hiányolt *minőségi (kvalitatív) elméletének* – vagyis *társadalomelméletének* – interdiszciplináris hálójába gabalyodva megoldásokat keresgéltem, egyre többször botlottam bele napjaink átalakuló világának aktuális kihívásaiba, amelyek túlnyomórészt az *információs korszak társadalmának* kérdéseiként vetődtek fel és igényeltek a